

Marić, Anto

Undergraduate thesis / Završni rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:482067>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-05**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij: Povijest – Pedagogija

Anto Marić

Završni rad

Gaj Julije Cezar

Doc. dr. sc. Jasna Šimić

Osijek, 2011.

SAŽETAK:

Gaj Julije Cezar je rođen u Rimu 13. srpnja 100. g. pr. Kr. i potiče iz prastarog patricijskog roda. Njegovi prvi životopisci o njegovom djetinjstvu ne pišu ništa, pa se može samo pretpostaviti kako je ono izgledalo. Kada je imao sedamnaest godina došao je u nemilost diktatora Sule jer se nije htio odreći svoje supruge, pa je bio prognan iz Rima. Počeci njegove karijere se vežu za opsadu Mitilene, gdje se iskazao kao odvažan ratnik, a njegov povratak u Rim se dogodio 78. g. pr. Kr. kada je umro Sula. Godine 69. pr. Kr. izabran je za kvestora, financijskog činovnika, što je bila prva stepenica u rimskom političkom častoredu, ljestvici uglednih državnih službi. Sklapanje političke koalicije sa Krasom i Pompejem 60. g. pr. Kr., poznate kao prvi trijumvirat, predstavljalo je važan korak u Cezarovoj karijeri jer mu je to osiguralo i prvi konzulat. U periodu od 58. do 50. pr. Kr. Cezar se posvetio pokoravanju Gala, što je proveo u nizu žestokih okršaja. Za to vrijeme dolazi lagano do udaljavanja trijumvira, prelaska Pompeja na stranu Senata, a trijumvirat je nakon Krasove pogibije 53. g. i Pompejeva konzulata 52. g. pr. Kr. bio praktički mrtav. Strahujući od političke odmazde, Cezar se odlučio na državni udar. Uslijedio je građanski rat s Pompejem u kojemu je Cezar odnio pobjedu, a Pompej je izgubio i život. Kada je Cezar nakon toga pobijedio i posljednje pristalice Pompeja, postao je apsolutni vladar Rima. Godine 45. pr. Kr. imenovan je doživotno diktatorom. Svu vlast je imao u svojim rukama, a istakao se i brojnim zakonima koje je uvodio, te izgradnjom Rima. Ipak, kako oporba protiv njega nikad nije zamrla potpuno, bio je krvavo ubijen u zavjeri 15. ožujka 44. g. pr. Kr.

KLJUČNE RIJEČI: Cezar, trijumvirat, diktator, Rim.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
2. CEZAROVA MLADOST I PODRIJETLO.....	4
3. POČECI KARIJERE I USPON.....	7
4. PRVI TRIJUMVIRAT.....	11
5. CEZAROVİ RATOVI U GALIJI 58. – 56. G. PR. KR.....	14
6. PRILIKE U RIMU 58. – 50. PR. KR. I NOVI CEZAROVİ POHODI U GALIJI.....	16
7. GRAĐANSKI RAT IZMEĐU POMPEJA I CEZARA.....	19
8. ALEKSANDRIJSKI RAT I CEZAROVA POBJEDA NAD FARNAKOM.....	22
9. POSLJEDNJE CEZAROVE BORBE S POMPEJEVCIMA.....	25
10. CEZAROVA VLAST I ZAKONODAVSTVO.....	26
11. MARTOVSKЕ IDE.....	28
12. ZAKLJUČAK.....	30
13. POPIS PRILOGA.....	31
14. LITERATURA.....	32

1. UVOD

Zadatak ovog rada je prikazati lik i djelo Gaj Julija Cezara, velikog rimskog državnika, vojskovođe, političara i diktatora od njegovog rođenja pa do smrti. Najprije ćemo u poglavlju o Cezarevoj mladosti i podrijetlu saznati kad i gdje je rođen veliki diktator, koji su njegovi korjeni, kako je provodio mladenačke dane, te kako je bio prognan iz Rima. U slijedećem poglavlju će biti pobliže prikazano Cezarovo penjanje na društvenoj ljestvici, počeci i uspon njegove karijere.

Nadalje ćemo se upoznati s tim što je to prvi trijumvirat, kada je sklopljen, između koga, na kakve je reakcije naišao u Rimskoj Republici i kakvu je ulogu tu imao Cezar. Nakon ovoga biti će prikazani i Cezarovi ratovi u Galiji u periodu od 58. do 56. g. pr. Kr. Poglavlje iza ovoga će govoriti o prilikama u Rimu između 58. i 50. g. pr. Kr., a to se osobito odnosi na politička previranja između optimata i populara, obnovu a zatim i propast trijumvirata, te će pažnja biti usmjerena na nove Cezarove pohode u Galiji. U nastavku ćemo vidjeti i kako je Cezar pobijedio u građanskom ratu protiv Pompeja, a isto tako i u ratu za Aleksandriju. Pored ovoga saznat ćemo i kako se obračunao sa posljednjim pompejevcima.

Posebno poglavlje bit će posvećeno Cezarovoj vlasti i zakonodavstvu, gdje ćemo moći vidjeti kako je diktator vladao, te koje su to najvažnije zakonske uredbe koje je donio za svoje vladavine Rimom. Na samom kraju ćemo saznati kako je taj velikan ljudske povijesti skončao svoj burni i nadasve zanimljivi život.

2. CEZAROVA MLADOST I PODRIJETLO

Gaj Julije Cezar rođen je u Rimu 13. srpnja 100. g. pr. Kr., a prema nekim povjesničarima 102. g. pr. Kr.. Nakon što ga je posthumno rimski Senat 42. g. pr. Kr. proglasio bogom njegov su rođendan počeli obilježavati dan prije, 12. srpnja jer su se 13. slavile igre u čast boga Apolona, a jedno je proroštvo nalagalo da se taj dan ne smiju održavati svečanosti posvećene nekom drugom božanstvu.¹ Rođen je u prastarom patricijskom rodu koji je svoje tobožnje porijeklo izvodio iz legendarnog doba Trojanskog rata. O njegovom obrazovanju ne znamo puno, već nešto malo o njegovom učitelju Marku Antoniju Gnifonu, Galu po rođenju, čijem se utjecaju često pripisuje kasniji Cezarov interes za Galiju i širina njegovih političkih pogleda. Gotovo svi članovi Cezarove obitelji pripadali su aristokratskoj senatorskoj stranci (optimata), ali se on vrlo mlad opredijelio za narodnu stranku, vjerojatno pod utjecajem Gaja Marija, muža njegove tetke Julije, vođe demokrata i proslavljenog vojskovođe i vojnog reformatora.²

Cezar je potjecao iz patricijskog roda Julijevaca koji su podrijetlo navodno vukli od Jula, sina legendarnog trojanskog junaka Eneje, navodnog izdanka božice Venere. Prema mjerilima rimskog plemstva, Cezarova obitelj nije bila bogata. Cezarov otac Gaj Julije Stariji bio je pretor, visoki službenik s vrhovnim sudskim ovlastima, a kao isluženi dužnosnik (propretor) upravljao je pokrajinom Azijom. Majka Aurelija, kći Lucija Aurelija Kote, bila je iz ugledne obitelji koja je dala više konzula, uključujući i Aurelijina oca. Cezarova je tetka Julija bila supruga vojskovođe i plebejskog političara Gaja Marija Starijeg, u čijim je prekaljenim vojnicima dječak Cezar našao nepresušno vrelo ratnih priča. Cezarove sestre, Julija Starija i Julija Mlađa, udale su se za senatore koji nisu igrali spomena vrijednu ulogu u ondašnjim burnim političkim zbivanjima. Julija Mlađa, preko svoje kćeri Atije bila je baka prvog rimskog cara Augusta

Obojica Cezarovih prvih životopisaca, Rimljanin Gaj Svetonije Trankvil i Grk Plutarh iz Heroneje, o njegovu djetinjstvu ne pišu ništa. Čini se da su uvodna poglavlja njihovih zapisa o Cezaru izgubljena. No, na temelju onoga što znamo o odgoju mladih Rimljana, uz dopunu koju pružaju rijetki podaci iz tog vremena, možemo pretpostaviti kako su izgledali njegovi rani dani.³ Zarana je naučio baratanje oružjem i besprijeckorno jahanje, što mu je bespogovorno pribavilo prvenstvo među drugovima u vojnim vježbama. Strogu skolastičku izobrazbu dobio je od grčkih učitelja, a vrsno poznavanje gramatike duguje iznimno savjesnom Antoniju Gnifonu Galu. Govorio je podjednako latinski i grčki, te je težio je da ovlada tajnama govorničkog umjeća. Kad

¹ Hrvoje Gračanin, Gaj Julije Cezar, Meridijani, br. 134, travanj 2009., str. 89.

² Skupina autora, Vojna enciklopedija 2, Redakcija vojne enciklopedije, Beograd, 1972., str. 226.

³ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 89.

mu je umro otac Cezar je bio šesnaestogodišnjak visoka rasta, skladna tijela, što ga je njegovao osobitom pažnjom. Lice mu je krasilo aristokratsko bljedilo, glava lijepo oblikovana, čelo visoko, pogled blistav, usne često nasmiješene. U zreloj dobi počeo je nositi latiklavij, to jest tuniku obrubljenu širokom purpurnom trakom, što je bio znak plemićkog podrijetla i pripadnosti senatorskom redu, ali osobno oblikovanu po broju nabora i kroju, kao i po dugim resama što su sezale do šaka. Videći ga tako gizdavo odjevena, stari i strogi Rimljani su počeli ogovarati da je momak sličniji ženskici negoli muškarcu. Odatle prva kleveta, pederastija, nikada izravno opovrgnuta, ali vjerojatno lažna.

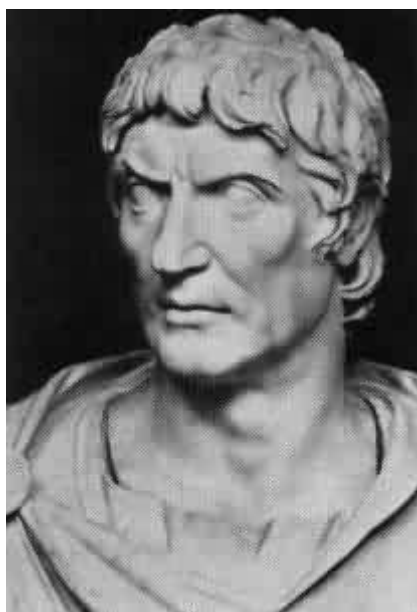
Prilog 1: Gaj Julije Cezar

No ubrzo je pokazao od kakva je zapravo tkiva sazdan, i to već u sedamnaestoj godini života. U to vrijeme, 83. pr. n. e., Lucije Kornelije Sula, postavši vođa senatorske oligarhije, diktator na neograničeno vrijeme upustio se u bespoštedni bratouilački rat, iskorjenjujući pristaše Marija i republikanskog uređenja, kao i cijele narode koje je smatrao neprijateljskim (Etrušćane i Samničane). Sula, uoči trenutka da postane gospodar Rima, poručio je Cezaru da se odrekne supruge. Cezar se vrlo mlad oženio Kosucijom, od koje se ubrzo rastavio da bi u drugom braku uzeo Korneliju, kćerku Kornelija Cine, koji je kao Marijev saveznik ubijen u Ankoni 84. pr. n. e. za vrijeme pobune vojnika, jer se kao konzul pokazao kao krvožednim tiraninom. Sulin zahtjev Cezar je glatko odbio, što je izazvalo bijes diktatora. Sula je spriječio da Cezar postigne čast flamina, Jupiterova svećenika, zaplijenio je njegova dobra kao i dobra njegove supruge i prognao ga iz Rima, što je u stvari značilo osudu na smrt.⁴ Cezar se u strahu za život morao skrivati, a u

⁴ Lorenzo Vincenti, Cezar, „Alfa“ izdavačko poduzeće – Zagreb, Zagreb, 1976., str. 7. – 9.

stopu su ga slijedili Sulini agenti. Gotovo svaki dan je mijenjao prebivalište, boraveći u kućama prijatelja ili podmićujući kućevlasnike da mu pruže utočište. Mučila ga je i malarija, a od jednog se progonitelja u času kad ga je savladala groznica uspio u posljednji čas otkupiti novcem.

U međuvremenu su u Rimu Cezarovi rođaci i prijatelji pritiskali Sulu da digne ruke od Cezara. Sula je naposljetku popustio i prema Svetonijevu pisanju negodujući uzviknuo: „Neka vam bude, imajte ga, samo znajte da će taj čovjek, čiji spas toliko želite, biti jednom na propast optimatskoj stranci koju ste zajedno sa mnom branili; jer u Cezaru se krije više nego jedan Marije!“⁵

Prilog 2: Lucije Kornelije Sula

⁵ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 90. – 91.

3. POČECI KARIJERE I USPON

Iako više nije bio u izravnoj opasnosti od Sule, Cezar se nije vratio u Rim, jer ga ondje nije ništa čekalo: ostao je bez sve imovine i nije imao službe. Odlučio se priključiti stožeru propretora Azije, Marka Minucija Terma koji je imao pune ruke posla u obuzdavanju moćnog pontskog kralja Mitridata VI., a jedan od prvih zadataka koji je Cezar dobio bio je da od bitinijskog kralja Nikomeda IV. isходи potporu brodovlju za opsadu grada Mitilene na Lezbu, Mitridatova saveznika. Cezar se kralju toliko svidio da ga je na svome dvoru zadržao dulje nego što je bilo planirano. To je pak kasnije potaknulo sablažnjivu glasinu, koja je Cezara pratila cijeli život, da se kralju tjelesno podavao. Takvoj je činjenici pogodovala i činjenica da su Cezara smatrali raskalašenim jer je bio prožet grčkim duhom i sklon novim običajima u rimskom društvu, poput raskošnog odjevanja. Kako god bilo, Cezar je u opsadi Mitilene pokazao da je odvažan ratnik vičan borbi.⁶ Time je zaslužio „građansku krunu“, vrlo visoko vojno odlikovanje za spašavanje života građanina u bitki; hrastov vijenac te krune mogao se zatim nositi u javnosti, a čak su se i senatori morali ustati u njegovoj nazočnosti na državnim igrama. Ta povlastica sigurno je godila njegovom pojačanom osjećaju dostojanstva.⁷

Godine 78. pr. Kr. Cezar je postao časnik u stožeru namjesnika Kilikije, pokrajine u jugoistočnoj Maloj Aziji, Publija Servilija Vatiye koji je vojevao protiv gusara. Vrijeme proboravljeno u vojnim redovima Cezar je iskoristio da ispeče ratni zanat, a vještina i dragocjeno iskustvo koje je stekao omogućili su mu da se razvije u izvanrednog vojskovođu.⁸ Ratujući na dalekim žalima, Cezar se vratio u Rim postavši zrelim čovjekom. Zbilo se to poslije Suline smrti, 78. pr. n. e., prije koje je završio djelo tiranije i uspostave oligarhije za što je prolio rijeke krvi. Povukavši se svojom voljom iz javna života 79. pr. n. e., godinu dana kasnije Sula je umro od nepoznate bolesti u Pozzuoliju.

Cezar je u Rimu zatekao posve nejasnu i proturječnu situaciju, koja je najavljivala novi građanski rat. Vođe populista, desetkovani u progonima dopustili su da se vodstvo naroda nađe u rukama Marka Emilija Lepida, značajne osobe, strasna govornika na Forumu, ali sve u svemu slabića sumnjiva glasa. Lepid je postao konzul 78. pr. n. e. uz pomoć Pompeja i oružjem bogatstva što ga je prigrabio na Siciliji. S oružjem u ruci, opozicija je obećavala da će prestati s progonima i konfiskacijama, da će poništiti Suline zakone, da će obnoviti položaj pučkih tribuna i da će uvesti dijeljenje žitarica gradskoj sirotinji, što bi bio povratak na zakone braće Grakha.

⁶ Isto, str. 91.

⁷ Robin Lane Fox, *Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2008., str. 311.

⁸ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 91.

Sam Lepid je potražio Cezara i ponudio mu ugledan položaj nezavisnog zapovjednika, no Cezar je to odbio nemajući povjerenja u njega.⁹ Samim time je odbio sudjelovati u udaru protiv Sulinog poretka koji je pokušao Marko Emilije Lepid, ispravno prosudivši da od cijelog pothvata neće biti ništa. Umjesto toga, postao je javni tužilac i član tijela dvadest i šestorice, nižih državnih službenika.

Želeći poboljšati govorničko umijeće, Cezar je otputovao 75. g. pr. Kr. na otok Rod slušati predavanja Apolonija Molona koji je podučavao i Cicerona. Putem su ga u Egejskom moru zarobili kilikijski gusari i zatočili na otočiću Farmakuzi u Dodekanezu. Gusari su zahtijevali otkupninu od dvadeset talenata (oko 52 kg srebra), a on im je rekao neka zatraže pedeset, ali će ih zatim sve uhvatiti i dati razapeti. I sve se vrijeme u zatočeništvu držao samouvjeren, s tamničarima se natjecao u tjelesnim vježbama i čitao im svoju poeziju, a napokon, kad je nakon četrdeset dana stigla otkupnina, Cezar je oslobođen pa je smjesta opremio jednu lađu i dao se u potjeru za gusarima. Stigao ih je i zarobio, te ispunio obećanje: osobno ih je razapeo.

Cezar je pokazao inicijativu i kad je okupio četvoro vojnika i hitro protjerao vojskovođu Mitridata VI. koji je provalio u pokrajinu Aziju. Nakon povratka u Rim 74. g. pr. Kr. izabran je voljom puka za vojnog tribuna, a početkom 73. g. pr. Kr. postao je umjesto umrlog rođaka Gaja Aurelija Kote, pontifik, visoki svećenik rimskog državnog kulta.¹⁰ Inače, Cezar je bio indiferentan prema svim vjerama. Koristio se njima samo za svoje političke ciljeve. Narednih nekoliko godina ima malo vijesti o Cezaru. Puno troši i zadužuje se kako bi ojačao svoj politički položaj, iako je osobno više bio naklonjen umjerenosti i jednostavnosti.¹¹

Godine 69. pr. Kr. izabran je za kvestora, financijskog činovnika, što je bila prva stepenica u rimskom političkom častoredu, ljestvici uglednih državnih službi. Iste godine su umrle njegova tetka Julija i supruga Kornelija. Nakon suprugina pogreba Cezar se u svojstvu kvestora priključio propretoru Antistiju Vetu u Onostranoj Hispaniji (južna Španjolska).¹² Tamo je krenuo na uobičajeni put po gradovima gdje je rješavao slučajeve. Navodno je u glavnom hramu u Cadizu vidio kip Aleksandra Velikog, te je plakao što nije učinio ništa vrijedno pamćenja, iako je u njegovoj dobi Aleksandar već osvojio svijet. Povjesničari uglavnom sumnjaju i u ovu priču, ali možda se prenagljuju; ima i manje uvjerljivih priča, kao ona da je Cezar sanjao da siluje svoju majku, što znači želju da vlada (majkom) Zemljom, odnosno

⁹ L. Vincenti, Cezar, str. 14. – 15.

¹⁰ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 91.

¹¹ Skupina autora, Vojna enciklopedija 2, str. 226.

¹² H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 91.

svijetom. Kako god bilo, zabilježeno je da su u Španjolskoj počeli njegovi povremeni napadi padavice.¹³

Vrativši se 67. g. pr. Kr. u Rim, Cezar je zauzeo mjesto u Senatu, na što je kao isluženi kvestor imao pravo. Opet se i oženio, i to Pompejom, bogatom Sulinom unukom. Njezino bogatstvo je upregnuo za svoje političke ciljeve. Dijeleći novac na sve strane, izabran je 65. g. pr. Kr. za kurulskog edila, jednog od četvorice službenika zaduženih za održavanje reda i mira u Rimu, za čistoću i opskrbu grada te priređivanje javnih igara. Cezar je kako bi nadmašio sudruga u službi, priredio naročito raskošne igre, čime je stekao naklonost puka, ali je i morao posuditi mnogo novca. Na usluzi mu se našao onodobni najbogatiji Rimljanin, Marko Licinije Kras. U to vrijeme Cezar je bio osumnjičen i da se s Krasom urotio kako bi preuzeli vlast u državi.¹⁴ U toj uroti bi Cezar, kao puki edil, poslužio kao desna ruka diktatora Krasa. Udarom bi Kras riješio vrlo unosno egipatsko kraljevstvo. Pompej je bio izvan Rima, a Egipat je svakako bio velika nedodjeljena nagrada, gdje bi žito i blago „dobitnicima“ dali jedinstvenu moć. Poslije se krivo optuživalo i druge da su sudjelovali u uroti, ali Ciceron je 64. pr. Kr. ipak natuknuo da je Kras nešto spremao. Možemo samo nagađati ili odbaciti tu priču (kao većina znanstvenika), između ostaloga zato što takva uloga izgleda krajnje nevjerojatno za skromna edila. No je li Cezar bio prosječan edil?¹⁵

Na Krasove pozajmice se Cezar neštedimice oslanjao i kada se natjecao za službu vrhovnog svećenika. Odlazeći na dan izbora 63. g. pr. Kr. u skupštinu majci je rekao da će se vratiti kući kao vrhovni svećenik ili se uopće neće vratiti. Izabran je premoćnom većinom glasova. Potkraj iste godine izašla je na vidjelo i tzv. Katilinina urota. Patricij Lucije Sergije Katilina kanio je pobiti novoizabrane konzule i preuzeti vlast u Republici. Urotu je raskrinkao Ciceron, napavši Katilinu u Senatu. I sam je Cezar, već izabran za pretora 62. g. pr. Kr. osumnjičen za sudioništvo u zavjeri. Tijekom senatske rasprave Marko Porcije Katon Mlađi opazio je da je Cezaru proslijeđena poruka, pa ga je optužio da se dopisuje s urotnicima. Kad je poruka pročitana naglas, ispostavilo se da je riječ o ljubavnoj poruci koju je uputila Katonova polusestra Servilija, Cezarova ljubavnica. Cezar je inače bio zloglasan po ljubavnim pustolovinama i zavođenju mnogih uglednih žena, među kojima su bile i supruge, Krasova Tertula i Pompejeva Mucija. No ni Cezar nije bio imun na skandale u vlastitoj bračnoj postelji. Godine 62. pr. Kr. u Cezarovoj se kući održavala svetkovina Dobroj Božici (Bona Dea) kojoj nije smio prisustvovati nijedan muškarac. No, ondje je zatečen patricij Publije Klodije Pulher

¹³ R. Lane Fox, Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima, str. 312.

¹⁴ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 92.

¹⁵ R. Lane Fox, Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima, str. 313.

koji se uspio ušuljati preodjeven u ženu, navodno da zavede Cezarovu suprugu Pompeju. Klodije je bio optužen za svetogrđe.¹⁶ Optužbu je podržao senator Kornificije, a Cezar je odgovorio odrekavši se supruge. U stvari, vremena su se promijenila i malo je njih mislilo da je skandal protuzakonit čin i svetogrđe. Ali htjelo se da skandal pogodi Cezara, pa i Klodija. Uspostavljen je sud od pedeset i šest članova, patriciji su bili protiv Klodija, a Kras i puk uz njega. Bilo je raznih proturječnih svjedočenja, a kad je pozvan Cezar, kratko je odsjekao: „Ništa pouzdano ne znam o tom slučaju. Vrlo rano sam otišao iz kuće.“ Postavljeno mu je pitanje: „Zašto si se onda odrekao svoje žene?“ Cezar je odgovorio na svoj način: „Moja žena mora biti takva da je čak ni sumnja ne smije dodirnuti.“ Klodije je na kraju oslobođen optužbe.¹⁷

Nakon ovih događaja, Cezar je dobio mjesto zapovjednika u Španjolskoj za 61. godinu pr. Kr. To zapovjedništvo u provinciji nije u njemu tek probudilo ambicije, ali je sigurno bilo presudno za njegovo preživljavanje. Da se vratio bez novca za plaćanje dugova, to bi ga uništilo, jer bi morao u progonstvo. Potvrđeni način kojim su Rimljani plaćali te dugove bilo je izrabljivanje neke provincije radi plijena, mita i pljačke. Do kraja 61. pr. Kr. Cezar je to riješio, jer je napao dovoljno graničnih plemena u Španjolskoj, pa je mogao početi razmišljati o najvišim počastima, trijumfu i zatim položaju konzula u Rimu. Ti su izgledi zbilja zabrinuli njegove suvremenike, pogotovo Katona, ultrakonzervativca koji nije nikad sumnjao u Cezarove prave namjere. Zato je Katon natjerao Cezara da izabere ili trijumf, koji se načelno već izglasao, ili konzulsku čast. Cezar se hladnokrvno odlučio za mjesto konzula, čime je natjerao Katona da napravi kompromis i pokuša ga pobijediti na njegovu terenu prikupljanjem velikih sredstava za izbornu podmićivanje i osiguravanjem da njegov pouzdani rođak Bibul bude izabran kao drugi konzul uz Cezara.¹⁸

¹⁶ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 92.

¹⁷ L. Vincenti, Cezar, str. 21. – 22.

¹⁸ R. Lane Fox, Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima, str. 313. – 314.

4. PRVI TRIJUMVIRAT

Kada se Pompej 62. godine pr. n. e. iskrcao u Italiji i raspustio svoju vojsku, Senat ga je primio hladno. Politički je Rim Pompejevo lojalno ponašanje očito smatrao za neshvatljivu pogrešku. Senat mu je sada, kada je bio bez moći, uskratio opskrbu njegovih veterana, a i potvrdu mjera koje je preduzimao na Istoku. U toj situaciji ponudio je Cezar Pompeju političku pomoć. Budući da je Cezar podržavao veze s Krasom, uspio je oba kontrahenta izmiriti (prije Kras i Pompej nisu bili u dobrim odnosima), te su se nagodili da će se zajedno sa Cezarom držati jedne političke linije i dogovarati o svim pothvatima.¹⁹ Tako su Cezar, Pompej i Kras sklopili 60. godine pr. n. e. političku koaliciju koja je u povijesti poznata kao trijumvirat (triumviratus), i to „prvi“, za razliku od „drugog“ koji su sklopili 43. pr. n. e. drugi trijumviri. Pompej se krajem 62. vratio s Istoka i 61. proslavio trijumf. Kras, pobjednik nad Spartakom, bio je veoma bogat i kao takav mogao je financirati veće političke pothvate. Cezar se upravo bio vratio iz Hispanije gdje je 61. bio namjesnik. Trijumviri su nagodbom između sebe odlučili s pomoću svojih pristaša osigurati Cezaru konzulat za 59. pr. n. e., a to je i ostvareno. Cezarova je konzulska djelatnost bila usmjerena na ostvarivanje interesa trijumvira. Sva su trojica bili strastveni populari, sljedbenici braće Grakha i Cezarova ujaka Marija. Prkosili su Senatu i optimatima, a laskali tributskoj skupštini i obilato je iskorištavali.²⁰ Kako bi se dogovor osnažio, Pompej se oženio Julijom, kćeri koju je Cezar imao sa suprugom Kornelijom. I sam Cezar se iznova oženio, i to Kalpurnijom, kćeri Lucija Kalpurnija Pizona Cezonina, kojemu je izradio konzulat za 58. g. pr. Kr.²¹

Najutjecajniji među trijumvirima bio je Pompej. On je sa sobom imao ratnu slavu, za njega su bili vojnici koje je poslao kućama. Njegov utjecaj prostirao se ne samo na Rim i Italiju, već i na provincije. Jedan od glavnih ciljeva ovog saveza je bio ostvarivanje Pompejevih prijedloga koji nisu prošli u Senatu. Cezar je međutim uživao popularnost među plebsom i za sobom je imao slavu obnavljanja Marijeve stranke.

Sporazum između Pompeja, Cezara i Krasa senatorska stranka je dočekala neprijateljski. Jedan od njenih pristalica, Marko Terencije Varon, izdao je satiru protiv trijumvira, pod naslovom „Troglavo čudovište“. Osobito se energično borio protiv trijumvira Marko Porcije Katon, koji je pribjegavao najraznovrsnijim sredstvima radi obrane republikanskih principa.²²

¹⁹ Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta 6*, Otokar Keršovani – Rijeka, Rijeka, 1976., str. 2488.

²⁰ Petar Lisičar, *Grci i Rimljani*, Školska knjiga, Zagreb, 1971., str. 365. – 366.

²¹ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 92.

²² Nikolaj Aleksandrovič Maškin, *Istorija starog Rima*, Naučna knjiga, Beograd, 1968., str. 250. – 251.

Kao konzul, Cezar je najprije izvršio obveze prema Pompeju. Postigao je da je legalizirano sve što je Pompej bio izveo na Istoku. Da bi Pompejevi veterani dobili zemlje, Cezar je donio agrarni zakon na bazi zakonskog projekta Servilija Rula. Osim Pompejevih veterana korisnici su bili i drugi građani, po određenom političkom ključu. Cezar ga je dao izglasati u tributskoj skupštini jer s njim prije nije prošao u Senatu. Cezar je radio „kao da nije konzul, nego brižljivi narodni tribun“. Cjelokupna njegova konzulska aktivnost bila je usmjerena na jačanje politike populara, a na štetu ugleda Senata.²³ Unatoč protivljenju Senata, proguralo se dovoljno zakona iz Cezarova programa. Jedan od njih je i zakon koji je snizio ugovor o azijskom porezu kako bi se okoristio Kras, čemu se Katon i dalje čvrsto protivio. U travnju je novi zakon predložio raspodjelu bogate zemlje u Kampaniji, u zaleđu Napuljskog zaljeva, a ta je zemlja prvi put postala državna nakon rimskih pobjeda nad Hanibalom 211. pr. Kr. Bilo je to kontraverzno. Jedan je cilj bio dodijeliti zemlju za nekih 20.000 siromašnih građana u samom Rimu, kao i njihovim obiteljima, koje su konzervativci svrstavali u „talog“, te koji su u gradu bili nevolja i moguća opasnost. Ciceron je taj dobar prijedlog smatrao skandaloznim.²⁴

Kako se 59. pr. Kr. primicaše kraju, tako se i Cezar staraše za svoje buduće namještenje. Njegova želja bijaše da dobije po Pompejevu primjeru prema Gabinijevim i Manilijevim zakonom vlast u ruke na više godina kao namjesnik. Pučki tribun Publij Vatiniј predloži za Cezara zakon, po kojem je dobio na pet godina namjesništvo Cisalpinske Galije i vrhovno zapovjedništvo nad vojskom od triju legija, a pobočnici mu dobiše čin propretorski, kao što su ga imali i Pompejevi. Područje Cezarovo se protezalo na jugu do rijeke Arna i Rubikona uključivo s Lucom i Ravennom. Kasnije potpade pod Cezara i pokrajina Narbo s jednom legijom vojske. Time se ispuni Cezarova najveća želja. Sada imaše vlast na dulje vrijeme nego itko prije njega, a uz to i vojsku i dobru zgodu za svoje sposobnosti i ciljeve.²⁵

U prvim tjednima 58. pr. Kr., nakon silaska s konzulskog položaja, Cezar je bio izvan gradskih granica Rima i skupljao vojsku za zapovjedništvo u provinciji, ali je još bio blizu senatora i svakidašnjih vijesti o gradskoj politici. Bilo je od najveće važnosti da pokušaji poništenja njegovih zakona u novoj godini ne uspiju. Njemu naklonjeni tribun Klodije pokazao se na razini zadatka. Novi su konzuli bili lukavo kupljeni ponudom vrijednih zapovjedništava u provincijama, narodnjački zakoni su se i dalje predlagali, pa je čak zavladao strah da će i sam Klodije postati previše moćan. Klodije se svakako želio osvetiti Ciceronu, kojem je predbacivao

²³ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 366.

²⁴ R. Lane Fox, *Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima*, str. 315.

²⁵ Petar Tomić, *Povijest Rimska do careva, drugi dio*, Naklada „Matice Hrvatske“, Zagreb, 1885., str. 144.

da ga je ostavio na cjedilu 63. pr. Kr. Budući da se ni Pompej ni Cezar nisu htjeli umiješati, Ciceron je umaknuo sudbini tako što je napustio grad.

Cezar je sredinom ožujka krenuo u Galiju. Dok je jahao na sjever, činio je lijep prizor, crnook, iznadprosječno visok, ali je već izgubio kosu. Kao i tri godine ranije u Španjolskoj, položaj upravitelja bit će više nego dovoljan za sređivanje financijskog stanja, te bi trebao omogućiti bezbroj budućih podmićivanja kad se vrati u Rim. Ali što onda? Ako odstupi sa zapovjedništva i vrati se u Rim kao običan građanin, neprijatelji će ga odmah tužiti zbog „nezakonitosti“ iz godine kada je bio konzul. Ako poželi opet biti konzul, kako da ostvari taj cilj kad mora čekati obveznih deset godina prije kandidature i kad će sigurno biti prisiljen vratiti se u Rim da osobno vodi izbornu kampanju? Pompej i Kras neće mu pomoći samo tako, a Katon sigurno neće nestati. Konzulski mandat iz 59. pr. Kr. bio je veličanstven, ali je stvorio jednako mnogo problema koliko ih je i riješio. S vojskom u Galiji, ponosni je Cezar zbilja riskirao.²⁶

²⁶ R. Lane Fox, Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima, str. 316.

5. CEZAROVİ RATOVI U GALIJI 58. – 56. G. PR. KR.

„Galija se dijeli u tri dijela. U jednom od njih žive Belgi, u drugom Akvitanci, a u trećem oni koji se svojim jezikom nazivaju Kelti – Celtae, a našim Gali – Galli“, piše Cezar počinjući svoje „Komentare o galskom ratu“. Cezar je godine 58. pr. Kr. preuzevši upravu Cisalpinske i Transalpinske Galije, dviju rimskih provincija – Gallia togata – počeo sistematski osvajati preostale zemlje galskih plemena – Gallia comata. Tih je plemena bilo mnogo. Njima su nekad vladali kraljevi, zatim „vergobreti“, birani rukovodioci s jednogodišnjim mandatom. U narodu su vidno mjesto imali druidi, svećenici – suci. Prvaci – ratnici, veliki zemljoposjednici – bili su podvrgli male ljude, narodne mase, o kojima Cezar priča sa sažaljenjem. Od plemena centralne Galije bliže rimskoj provinciji Narbonskoj Galiji imali su obitavališta Arverni, Hedui (Aedui), Sequani i Helveti. Povijest galskih ratova počinje, po „Komentarima“, s Helvećanima koji su se htjeli iz svoga područja, današnje Švicarske, preseliti preko rimske provincije na zapad.²⁷

Ožujka 58. pr. Kr. Cezar je stigao u provinciju. On je poduzeo sve mjere da Helveti ne upadnu u rimske posjede, a kada su oni izabrali put preko zemlje Sekvanaca i Edua, Cezar je na temelju poziva koji su mu ovi posljednji uputili, prešao granice svoje provincije i počeo goniti Helvete. Blizu grada Bibratke došlo je do bitke između Rimljana i Helveta, koji su, usprkos svojoj brojnoj nadmoći, pretrpjeli poraz i bili prinuđeni s Rimom sklopiti mir i savez, a uz to ispuniti Cezarov zahtjev i vratiti se na svoje staro mjesto.

Poslije toga Cezar se umiješao u unutrašnje poslove keltskih plemena, istupajući kao pokrovitelj Edua i kao njihov branitelj od germanskog kralja Ariovista. On je Germane napao prije nego su im mogla stići pojačanja s one strane Rajne. I pored upornog otpora Sveva, njihove brojne nadmoći i vješte taktike Ariovista, oni su bili potučeni u području današnjeg grada Strasbourga. Pobjeda nad Ariovistom bila je od ogromnog značaja. Ona je sprječavala upad novih germanskih masa s one strane Rajne i učvrstila Cezarov utjecaj u Srednjoj Galiji, stvarajući samim tim uvjete za pokorenje ostalih dijelova zemlje. Kraj 58. i početak 57. pr. Kr. Cezar je proveo u Cisalpinskoj Galiji, obavljajući dužnost prokonzula.

U proljeće 57. pr. Kr. počela je Cezarova borba sa sjevernim keltskim plemenima, Belgima. Iako je Cezarova vojska bila znatno manja od belgiskih snaga, sva belgiska plemena su bila pokorena. Pod izgovorom kazne za vjerolomni napad na Rimljane bilo je prodano u ropstvo 53.000 ljudi iz plemena Aduatuka. Nakon ovoga, Cezar je krenuo u Iliriju, a njegovi legati nastavili su pokorenje Galije. Među njima se osobito istakao Publije Kras, sin trijumvira. On je

²⁷ P. Lisičar, Grci i Rimljani, str. 366. – 367.

uspio potčiniti akvitanska plemena. Sjeverozapadna plemena izgradila su uz pomoć Britanaca veliku flotu, ali ih je sam Cezar potukao u bitci kod Loape. Krajem 56. g. pr. Kr. pokorenje Galije moglo se smatrati završenim. Pobjeda je Rimljanima pribavila ogroman plijen, masu stoke, skupocene metale, desetine i čak stotine tisuća robova. Cezarovi uspjesi su izazvali divljenje i oduševljenje u Rimu. Po odluci Senata priređeni su praznici, koji su trajali petnaest dana.²⁸

²⁸ N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 258. – 259.

6. PRILIKE U RIMU 58. – 50. PR. KR. I NOVI CEZAROVİ POHODI U GALIJI

Kad je Cezar otišao u Galiju 58. pr. Kr., u Rimu su se zaoštrile političke borbe između optimata i populara. Najvatreniji je bio Klodije, narodni tribun i Cezarov povjerenik. On je donio četiri zakona: o žitu, o obnovi nekih građanskih zborova, o smanjenju uloge cenzora pri popunjavanju Senata i o nekim kultno-administrativnim poslovima. Na Klodijevo inzistiranje bio je progнан Ciceron, koji se vratio iz progonstva 57. godine pr. Kr., a to mu je omogućeno na intervenciju Pompeja i narodnog tribuna Milona.²⁹

U Rimu je poslije 58. g. pr. Kr. ponovno ojačala senatorska stranka. Kao protuteža Klodiju, 57. pr. Kr. izabran je za narodnog tribuna Tit Anije Milon, koji je djelovao istim metodama kao i Klodije, ali je stajao na strani Senata. U italским municipijima i u Rimu je tada vladalo nezadovoljstvo vladavinom trijumvira, a i odnosi između Krasa i Pompeja su postali zategnuti, pa se tako Pompej počeo približavati Senatu. U gradu su vladali nemiri, ulični sukobi između pristalica Klodija i Milona postali su obična pojava, dok su u Senatu bili učestali napadi na trijumvire. Trijumvirat je proživljavao krizu, i Cezar je tada poduzeo sve mjere da ga obnovi i učvrsti.

U proljeće 56. g. pr. Kr. u gradu Luki, održan je sastanak trijumvira, koji se odlikovao izvanrednom svečanošću. Trijumvire su pratili istaknuti senatori, među kojima je bilo magistrata i promagistrata, osoba pretorskog i konzulskog ranga. Rezultat pregovora bio je taj da je politički savez između najistaknutijih ljudi u Rimu bio učvršćen, a prava trijumvira proširena.³⁰ Pompej i Kras su za 55. godinu pr. Kr. određeni za konzule, a provincije su nanovo podijeljene: Cezarovo zapovjedništvo u Galiji produženo je za daljnjih 5 godina, Pompej dobiva Španjolsku na upravljanje, a Kras Siriju.³¹ Po povratku u Rim, Pompej i Kras su usprkos izvjesnom otporu optimata, uspjeli postići ostvarenje plana stvorenog u Luki. Kao konzuli Pompej i Kras su proveli niz mjera u korist trijumvira. Još prije završetka konzulata, Kras je krenuo u Siriju, dok je Pompej ostao u Italiji i upravljao Španjolskom preko legata.³²

Po odlasku u Siriju, Kras se upustio u borbu protiv Parta, gdje je 53. g. pr. Kr. poražen i ubijen. Ta je godina u Rimu bila veoma burna. Pri izborima za konzule i druge magistrature nastao je oružani sukob između pristaša optimata Milona i pristaša populara Klodija. Novi konzuli nisu mogli biti izabrani, a početkom 52. pr. Kr., Klodija su ubili Milonovi ljudi.³³ Nakon Krasove

²⁹ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 367.

³⁰ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 259. – 260.

³¹ Skupina autora, *Velika ilustrirana povijest svijeta* 6, str. 2491.

³² N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 260.

³³ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 367.

pogibije u pohodu protiv Parta, Pompej se počeo sve više približavati Cezarovim protivnicima. Budući da je Pompejeva supruga, a Cezarova kći Julija umrla pri porodu 54. godine pr. Kr., a iste je godine Cezar izgubio i majku Aureliju, Pompej više ničim nije bio povezan s dojučerašnjim saveznikom. Nakon što je izabran i za konzula za 52. godinu pr. Kr., domogavši se uz privolu Senata neograničene moći u Rimu, trijumvirat je bio mrtav.³⁴

Dok se sve ovo događalo, Cezar je nastavio ratovati. Tako je u zimu između 56. i 55. g. pr. Kr. vodio rat s germanskim plemenima koja su prešla Rajnu i imala namjeru učvrstiti se u Galiji. Pošto je s njima stupio u pregovore, Cezar ih je iznenada napao. Većina Germana bila je uništena i samo je konjica uspjela prijeći preko Rajne. Goneći Germane, Cezar je kao prvi vojskovođa prešao Rajnu i proveo osamnaest dana na njenoj desnoj obali. Prijelaz preko Rajne imao je za cilj demonstriranje moći rimskog oružja.

Druga mjera u 55. pr. Kr. bio je Cezarov pohod u Britaniju. Britanija je bila naseljena keltskim plemenima, koja su sa kontinentalnim bila vezana zajedničkom religijom, običajima i jezikom i koja su im često pomagala u borbi protiv Rimljana. Cezar se iskrcao u Britaniji sa dvjema legijama i potukao keltska plemena koja su krenula protiv Rimljana, ali ga je nepovoljno godišnje doba koje je izabrao za ekspediciju primoralo da sklopi mir i da se vrati. No već slijedeće godine Cezar je prešao u Britaniju sa većom vojskom, prodro u dubinu otoka i prešao Temzu, ali ti njegovi uspjesi nisu bili od velikog značaja. Treba reći da je za vrijeme britanskog pohoda među Galima ojačao antirimski pokret. Naime rimska politika nije nailazila na simpatije kod većine galskog stanovništva. Galski odredi su se morali boriti na strani Rimljana, a i troškovi izdržavanja rimske vojske su bili sve veći. Rimljani su se miješali u unutrašnje poslove galskih plemena, izdizali jedno pleme iznad drugih i sl. Nezadovoljstvo i težnja da se oslobode tlačitelja doveli su do toga da su se svi slojevi galskog društva ujedinili. Pokret je najprije počeo među belgiskim plemenima. Jedan od rimskih garnizona bio je u potpunosti pobijen. Drugi rimski logor, u kome je kao legat bio Ciceronov brat Kvint, Gali su opkolili i držali pod opsadom sve dok Ciceronu nije priskočio u pomoć Cezar. Ove ekspedicije bile su predigra za veliki ustanak u 52. godini pr. Kr. U to vrijeme Cezar se nalazio u Cisalpinskoj Galiji, budno prateći događaje koji su se tada razvijali u Rimu. U to vrijeme se na čelu antirimskog pokreta nalazio mladi, ali talentirani vođa Arverna, po imenu Vercingetoriks, koji se odlikovao hrabrošću i uživao autoritet kod svog i kod susjednih plemena. Ustanicima su se pridružila čak i ona plemena koja su ranije bila na strani Rimljana.³⁵ Vercingetoriks je poznao odnose Kelta i Rimljana, kao i ratno

³⁴ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 93.

³⁵ N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 264. – 265.

umijeće i jednih i drugih. Zato su se u njega svi uzdavali, jer je imao najviše sposobnosti među njima.³⁶

Cezar se tada nalazio daleko od svoje vojske, razbacane po čitavoj Galiji. Vercingetoriks je sebi stavio u cilj da odvoji Cezara od njegovih sjevernih trupa, u čemu je jednim dijelom i uspio. Ali je Cezar djelovao veoma odlučno. Prikupivši dio svojih odreda, on ih je pojačao najamničkom germanskom konjicom. Sa ustanicima se krvavo obračunavao. U gradu Avariku, koji je Cezar zauzeo poslije dugotrajne opsade, pobijeno je preko 40.000 ljudi, među kojima i žena i djece, ali je Cezarov napad na Gergoviju, u kojoj se učvrstio Vercingetoriks, završio potpunim neuspjehom. Ustanak je postao sveopći. Od Rimljana su otpali čak i Edui. Uslijedio je niz žestokih borbi, a Vercingetoriks se morao na kraju povući u utvrđeni logor u Aleziji, stvorivši sve uvjete za dugotrajnu obranu. Rimljani su sa svih strana opkolili tvrđavu i Vercingetoriks je bio odsječen od galske vojske, koja je bezuspješno pokušavala priskočiti svome vođi u pomoć. Na kraju krajeva glad je natjerala Vercingetoriksa da se preda.³⁷

Sa svim svojim sposobnostima, Vercingetoriks ipak nije bio od kova vođe naroda i vojske. Umjesto da se sa svojim zapovjednicima povuče i spasi (uvijek bi mu preostalo vremena da unovači snage brojnije od rimskih), obnavljao je otpor i tako dao dokaz svoje plemenitosti, ali i nedostatak strateške vještine. Predao se u zarobljeništvo da svoje sunarodnjake spasi od odmazde pobjednika.³⁸ On je računao na milost i velikodušnost pobjednika, ali se njegove nade nisu opravdale. On je u lancima odveden u Rim, a sve do Cezarovog trijumfa držan je u tamnici, a zatim pogubljen. Pad Alezije je bio težak udarac ustanicima, ali ustanak još nije bio konačno ugašen. Mnoga su se plemena nastavila i dalje boriti i još 51. godine pr. Kr. trajale su posljednje bitke.³⁹ To je bio tragičan kraj Kelta. Za osam godina rata poginulo ih je milijun, a isto toliko zarobljenika svršilo je na italiskim tržištima roblja. Deseci naroda, deseci milijuna ljudi izgubilo je slobodu poslije poraza što im ga je nanio osvajač kojega je vojska u najboljem slučaju brojila ne više od pedeset tisuća vojnika. To su podaci koje je dao osobno Cezar. Opljačkane su riznice i hramovi svih galskih gradova, rijeke zlata su potekle u Rim, prouzročivši pad vrijednosti dragocijenog metala u visini od 25 %. Cezar je umjesto jezika pokorenih naroda uveo latinski, a mnogim je plemićima priznao građanska prava i tako pokrenuo romanizaciju cijele Galije. Cezar se vratio u Cisalpinsku Galiju s proljeća 50. pr. n. e. i postao idol ne samo svojih vojnika, prijatelja i rimskih građana, već cijele sjeverne Italije.⁴⁰

³⁶ P. Tomić, *Poviest Rimska do careva*, drugi dio, str. 159.

³⁷ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 265.

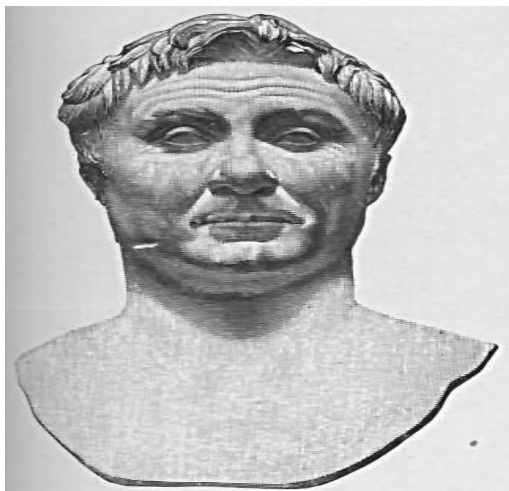
³⁸ L. Vincenti, *Cezar*, str. 88.

³⁹ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 265.

⁴⁰ L. Vincenti, *Cezar*, str. 88. – 89.

7. GRAĐANSKI RAT IZMEĐU POMPEJA I CEZARA

Veliku ulogu u raskidu odnosa između Pompeja i Cezara odigrali su krajnji optimati, najkonzervativniji predstavnici senatorskog staleža. Cezarovi protivnici zahtijevali su da on u roku preda svoja ovlaštenja. Pompej, koji je isprva krio svoj pravi odnos prema Cezaru, stao je na kraju krajeva na njihovu stranu. Ipak, Cezar je imao i mnogo pristalica, a osobito se isticao Gaj Skribonije Kurion, koji je bio izabran za narodnog tribuna u 50. godini pr. Kr. Kurion je ranije bio poznat kao pristalica optimata, ali ga je Cezar potkupio, isplativši njegove ogromne dugove. Kako bi prikrio svoj prijelaz na stranu Cezara, Kurion je počeo demonstrativno istupati i protiv Cezara i protiv Pompeja. Na jednoj od senatskih sjednica on je predložio da i Cezar i Pompej istovremeno predaju svoja ovlaštenja. U takvom odnosu Cezar bi bio u prednosti jer je raspolagao bogatim galskim plijenom i imao je široke veze među rimskim plebejcima. Potpuno neočekivano, Kurionov prijedlog je prošao u Senatu sa ogromnom većinom, ali je konzul sjednicu zatvorio riječima: „Pobjeđujte, da biste dobili u Cezaru despota“. Odluka Senata nije dobila formu, ali je ovaj incident potaknuo krajnje optimates, pristalice građanskog rata, na odlučne akcije. Po Rimu su počele kružiti glasine kako Cezar ide na Italiju, što je dalo povoda pristalici optimata, konzulu Gaju Marcelu, da povjeri Pompeju zapovjedništvo nad vojskom.

Prilog 3: Gnej Pompej Veliki

Cezar, koji je skoncentrirao svoje trupe u Transalpinskoj Galiji, nalazio se sa jednom legijom u Cisalpinskoj provinciji, starajući se da pokaže kako svim silama teži spriječavanju rata. On je najprije predložio da mu ostave dvije legije i Cisalpinsku provinciju s Ilirikom, a kad je taj prijedlog odbačen, pristajao je raspustiti svoju vojsku, pod uvjetom da to isto učini i Pompej.

Ovo je razmatrano u Senatu, ali su na kraju pobijedili krajnji optimati, s kojima se povezao Pompej. Senat je donio odluku da Cezar vrati ovlaštenja i odredio mu je zamjenika. Onda su Cezarove pristalice, narodni tribuni Marko Antonije i Kvint Kasije, stavili svoj veto na ovu odluku, ali optimati nisu htjeli voditi računa o pravima tribuna i oni su morali pobjeći Cezaru.⁴¹

Senat predvođen Pompejem naložio je tako Cezaru da raspusti vojsku i vrati se u Rim jer su mu istjecale ovlasti koje je imao kao prokonzul u Galiji, a bilo mu je onemogućeno i da se natječe za drugi konzulat u odsutnosti. Strahujući od političke odmazde, a bez mogućnosti da ga zaštiti njegova vojska ili služba konzula, Cezar se odlučio na državni udar. Dana 10. siječnja 49. g. pr. Kr. prešao je sa svojom Trinaestom legijom rijeku Rubikon koja je dijelila Italiju i Galiju. Prema zakonu, vojskovođa nije bilo dopušteno da s vojskom stupi na tlo Italije. One poznate riječi koje je Cezar izustio pri prelasku rijeke, izrekao je zapravo na grčkom, citirajući komediografa Menandra: „Neka bude bačena kocka!“. Svetonije je to na latinskom zabilježio riječima: „Kocka je bačena!“. ⁴² Kad je Cezar prešao preko Rubikona i krenuo s vojskom na Rim, Pompej i konzuli, većina senatora i drugi optimatski prvaci pobjegli su s vojskom u Brundizij, a odatle se prebacili lađama na epirsku obalu. Tako je počeo građanski rat, koji se u povijesti naziva „drugi“, a o njemu nam je Cezar ostavio memoare. Ne stigavši da zaustavi Pompejev bijeg i prebacivanje njegove vojske na istok, Cezar je postepeno osvajao Italiju i osvojivši je za šezdeset dana bez borbe, ušao je u Rim koji ga je bez otpora dočekaao. Cezar se pokazao velikodušan prema protivnicima koji su mu se predali. Bilo je to politički mudro jer je borba trebala tek početi. Optimati, s Pompejem na čelu, tada su bili gospodari svih provincija osim Galije, a imali su jaku mornaricu i lučke baze po Sredozemnom moru. Mogli su onemogućiti opskrbu Rima i na kraju sa svih strana napraviti invaziju na Italiju. Stoga je Cezar hitro poslao svoje legats s odredima na Sardiniju, Siciliju, u provinciju Afriku, na istočnu jadransku obalu, u Cisalpinsku Galiju, a sam poveo vojsku u Hispaniju da se ondje obračuna s jakim odredima Pompejeve vojske. Cezarevi legati su zauzeli Sardiniju i Siciliju, što je bilo važno radi opskrbe Rima, a uspješne su bile i akcije na istočnoj jadranskoj obali. U Africi je vojska njegova legata doživjela poraz jer je pompejevce ondje pomagao numidski kralj Juba.⁴³

Neočekivanim napadom na Pompejeve španjolske legije, Cezar je htio spriječiti njegovu invaziju na Italiju. Isprva nije imao uspjeha, ali kada su mu stigla pojačanja iz Galije, on je kod Ilerde potukao Pompejeve trupe i prisilio ih na predaju. Na svom povratku Cezar je osvojio i grčki grad Masiliju. Kazna za uporan otpor je bila ta, da je Masilija izgubila nezavisnost i znatan

⁴¹ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 268. – 269.

⁴² H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 93.

⁴³ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 368. – 369.

dio teritorije. Po povratku iz Španjolske, Cezar je proglašen za diktatora, ali je na toj dužnosti proveo svega 11 dana. On je definitivno vratio prava svima onima koje je Sula proskribirao, proveo je izbore za konzule i vratio diktatorske ovlasti. Krajem 49. g. pr. Kr. Cezar je krenuo u Grčku i iskrcao se u Epiru, gdje se sukobio s Pompejevim trupama.⁴⁴ Pompej, iako jači, povukao je svoju vojsku u Tesaliju. U kolovozu 48. g. pr. Kr. došlo je do odlučne bitke kod tesalskog grada Farsala. Tu je Pompej pretrpio katastrofalan poraz i izgubio velik broj vojnika. Preživjeli vojnici koji su bili iz Italije, predali su se i ušli u sastav Cezarove vojske. Bit će da su Pompeja upropastili orijentalci koji su činili većinu njegove vojske. Bilo ih je iz Trakije, Helesponta, Bitinije, Frigije i drugih pokrajina Male Azije, zatim iz Sirije, Fenikije, Palestine, Arabije itd. Pompej je mislio da će ovi Azijati kao „socii et amici“ spašavati rimsku republiku, no oni su se pred Cezarom povukli čim im se pružila prilika.⁴⁵

Bježeći pred Cezarom, sam Pompej se prvo sklonio na otok Lezbos, a odatle se prebacio u Egipat, gdje se nadao da će naći utočište i dobiti pomoć od mladog kralja Ptolomeja, kome je ranije pružao zaštitu, ali od toga nije bilo ništa. Dok je se Pompej iskrcao na egipatsku obalu, bio je prema naređenju Ptolomeja izdajnički ubijen.⁴⁶

⁴⁴ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 269. – 270.

⁴⁵ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 369.

⁴⁶ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 270.

8. ALEKSANDRIJSKI RAT I CEZAROVA POBJEDA NAD FARNAKOM

Slijedeći Pompeja, Cezar je stigao u Aleksandriju, gdje mu je pouzdanik egipatskog kralja Ptolomeja XIII. početkom listopada uručio Pompejevu glavu. Kažu da je na taj prizor Cezar zaplakao. Našavši se u Egiptu, Cezar se upleo u borbu za vlast između Ptolomeja i njegove sestre Kleopatre VII.⁴⁷ Cezar je odmah preuzeo kraljevsku palaču i počeo izdavati zapovijedi. I Ptolomej XIII. i Kleopatra imali su se pojaviti pred njime kako bi on razriješio njihovu razmiricu.⁴⁸ Cezar je savjetovao Ptolomeju da se prekine rat za prijestolje i sklopi mir s Kleopatrom. Mladom Ptolomeju je preporučio da raspusti vojsku i da se odmah povuče s granice kod Peluzija. No eunuh Potin koji je bio s Ptolomejem, nije se dao zaplašiti Cezarovim savjetom, te je poslao vojskovođu Ahili u Peluzij žurnu poruku u kojoj je naredio da sa cijelom vojskom dođe u Aleksandriju. U međuvremenu je Cezar misleći da je sve riješio poručio i Kleopatri da dođe u Aleksandriju. Naime ona je bila u protjerana iz Egipta od svojih protivnika u to vrijeme i dok je došla do Cezara, odmah mu je osvojila srce.⁴⁹

Prilog 4: Kleopatra VII.

Cezar se odmah veoma zainteresirao za Kleopatrin slučaj i bio je jako pažljiv prema njoj. Cezar je pozvao Ptolomeja k sebi i zatražio od njega da vrati Kleopatru na prijestolje. To je kod Ptolomeja izazvalo veliki bijes, te je on zajedno sa Potinom, Ahilasom i ostalim pristalicama digao hajku protiv Cezara i Kleopatre. Nastali su tada žestoki nemiri u gradu. Kada je napadnut u

⁴⁷ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 94.

⁴⁸ Hrvoje Gračanin, Kleopatra VII, Posljednja kraljica Egipta, Meridijani, br. 94, travanj 2005., str. 95.

⁴⁹ Theodore Vrettos, Aleksandrija, Izvori, Zagreb, 2003., str. 116. – 117.

palači Cezar je ostao miran, iako nije imao veliku vojsku na raspolaganju. Uvježbani i disciplinirani rimski vojnici probili su obruč te priveli Ptolomeja. Sljedećeg dana je Cezar sazvaio skupštinu istaknutih ljudi i činovnika u Aleksandriji, a potom pred njih izveo Ptolomeja i Kleopatru. Cezar je naredio da se pročita oporuka Ptolomeja Auleta, a njene stavke su bile izričito jasne. Kleopatra i Ptolomej se moraju vjenčati i ustoličiti na vlasti kao kralj i kraljica. Svi su prisutni izgleda bili zadovoljni donijetom odlukom osim Potina.⁵⁰ Dogovorivši pomirenje Kleopatre i mladoga Ptolomeja, Cezar je od svoga brijacha doznao da Potin i Ahila snuju njegovo ubojstvo. Smjesta je sazvaio raskošnu gozbu radi proslave pomirenja brata i sestre, a tijekom svečanosti Potina su uhvatili rimski vojnici, izvukli ga van i ubili. Ahila je nekako uspio pobjeći i priključiti se svojoj vojsci. Sukob je sada bio neizbježan.⁵¹

Kada je vojskovođa Ahila s faraonskom vojskom u listopadu 48. g. pr. Kr. opsjeo Aleksandriju, iz grada je uz pomoć odgojitelja Ganimeda uspjela pobjeći Arsinoja IV, Ptolomejeva i Kleopatrina sestra, dok je Ptolomej ostao zatočen. Pridružila se domaćim snagama, te je proglašena kraljicom.⁵² Rat koji je uslijedio nakon već opisanih intriga poznat je kao rat za Aleksandriju. U početku je Ahilas u pogledu broja vojnika imao veliku prednost. Cezar je uz sebe imao samo odred od tri ili četiri tisuće ljudi. S druge strane Ahilas je je predvodio vojsku od 20.000 ljudi, koja jest bila pomalo šarolika, ali su to bili iskusni vojnici naviknuti na egipatsku klimu. Ahilas je na čelu svoje vojske postepeno napredovao do samih kapija Aleksandrije, a potom je okružio grad sa svih strana i sasvim opkolio Cezara.⁵³ Bojeći se da flota koja se nalazila u luci ne prijeđe na stranu ustanika, Cezar je naredio da se spali. Povjesničari su pogrešno pretpostavili da je tada izgorjela i velika aleksandrijska knjižnica, no ona nije bila ni blizu brodogradilišta.⁵⁴ Uništenje egipatske flote za posljedicu je imalo i Ahilasov konačni pad. Naime od trenutka kad je Arsinoja stigla među vojsku, između njega i Ganimeda je vladalo rivalstvo i ljubomora. Vojska se podijelila na dva tabora, a Arsinoja je bila na strani Ganimeda, te je optužila Ahilasa da je on kriv za propast flote te mu je dala odrubiti glavu. Od tada je Ganimed njen državni ministar i glavni zapovjednik vojske. Nakon ovih događaja došlo je do pomorske bitke u kojoj je Cezar slavio. Dolazak pojačanja umnogome je popravio Cezarov položaj. Egipćani su sada postajali sve malodušniji, jer su vrijednosti svojih vojskovođa ocjenjivali samo prema uspjehu. Oni su krišom poslali izaslanike Cezaru i tražili da oslobodi Ptolomeja, te da bi se potom sklopio dogovor i prijateljski kompromis. Cezar je veoma

⁵⁰ Jacob Abbott, Kleopatra, Karupović, Beograd, 2005. str. 89. – 95.

⁵¹ T. Vrettos, Aleksandrija, str. 118.

⁵² H. Gračanin, Kleopatra VII, Posljednja kraljica Egipta, str. 95.

⁵³ J. Abbott, Kleopatra, str. 103. – 104.

⁵⁴ T. Vrettos, Aleksandrija, str. 118.

voljno prihvatio ovaj prijedlog. Ptolomeja je narod dočekaao s oduševljenjem i odmah ustoličio. A on umjesto da pokuša riješiti nesporazume s Cezarom, odmah se upustio u nove sukobe.⁵⁵ Odlučujuća bitka se odigrala kod rijeke Nil, a Cezar je uz pomoć pojačanja iz Sirije odnio pobjedu, dok se mladi Ptolomej utopio u Nilu.⁵⁶

Cezar je Kleopatru sada vratio na vlast. Sada 22-godišnjakinja udala se za preostalog brata Pompeja XIV., koji je imao 12 godina. Već u lipnju 47. g. pr. Kr. Cezar je napustio Egipat, prepustivši ga vrhovništvu Kleopatre. U ljeto iste godine Kleopatra je rodila sina, Ptolomeja XV. Kao plod ljubavi između Kleopatre i Cezara dobio je i imena Cezar Ocoljub Majkoljub (Filopator Filometor Cezar). Poznatiji je bio pod nadimkom Cezarion, „Mali Cezar“. Govorkalo se da mu Cezar nije otac, no hodom i stasom je navodno jako podsjećao na Cezara. Kleopatra je svakako javno tvrdila da je rodila Cezarova sina. Godinu dana kasnije prigodom proslave trijumfa Cezar je pozvao Kleopatru u Rim. Ona je stigla u pratnji brata supruga Ptolomeja XIV. i sina Ptolomeja XV.⁵⁷

Cezarovo bavljenje u Aleksandriji pružilo je neprijateljima mogućnost da prikupe snage. Tako je sin Mitridata VI. Eupatora, Farnak, osvojio kraljevine koje su bile saveznice Rima, ili od njega zavisne i zauzeo čak Bitiniju, koja je pripadala Rimu. Dok je stigao u Aziju, Cezar je bez velike muke pobijedio Farnaka i javio u Rim o svojoj pobjedi: „Dođoh, vidjeh, pobjedih“ (veni, vidi, vici). Farnak je pobjegao u Pantikapej, gdje ga je ubio vojskovođa Asandar, koji je u njegovom odsustvu upravljao Bosporskom kraljevinom. Pobjeda nad Farnakom je predstavljala početak rimskog miješanja u prilike Bosporske kraljevine, iako se Cezarov pokušaj da na Bosporu učvrsti svog kandidata završio neuspjehom. Novi pretendent poginuo je u borbi sa Asandrom. Pošto je uredio azijske poslove, Cezar se vratio u Rim.⁵⁸ No prije toga je bio u odsutnosti po drugi put proglašen diktatorom. U Rimu se zadržao kratko vrijeme rješavajući neke građanske sporove i tražeći načina da zadovolji veterane koji su se željeli demobilizirati i da im da obećane nagrade. Nakon što je našao polovična rješenja za sve okrenuo se borbi protiv preostalih pompejevaca.⁵⁹

⁵⁵ J. Abbott, Kleopatra, str. 108. – 114.

⁵⁶ L. Vincenti, Cezar, str. 119. – 122.

⁵⁷ H. Gračanin, Kleopatra VII, Posljednja kraljica Egipta, str. 95. – 97.

⁵⁸ N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 271.

⁵⁹ P. Lisičar, Grci i Rimljani, str. 370.

9. POSLJEDNJE CEZAROVE BORBE S POMPEJEVCIMA

Dok se Cezar nalazio na Istoku, a zatim sređivao prilike u Rimu, pompejevci su nanovo koncentrirali svoje snage u Africi. Uspjeli su prikupiti veliku vojsku, a numidski kralj Juba ih je opskrbljivao namirnicama i stavio im na raspolaganje pomoćne trupe. Krajem 47. g. pr. Kr. Cezar je krenuo u Afriku. Njegova vojska zaostajala je po brojnosti u odnosu na neprijatelja, ali je usprkos tome u travnju 46. g. pr. Kr. u krvavoj bitci kod Tapsa pompejevcima bio zadan presudan poraz. Svi afrički gradovi su se predali Cezaru. Obrana grada Utike povjerena je Katonu Mlađem. Smatrajući pružanje otpora Cezaru besmislenim, on je završio život samoubojstvom. Usljed rata poginuo je i numidski kralj Juba, poslije čega je Numidija pretvorena u rimsku provinciju pod imenom „Africa Nova“.

Cezar se poslije ovoga vratio u Rim i proslavio četiri trijumfa za svoje pobjede u Galiji, Egiptu, Aziji i Africi. Međutim, Pompejevi sinovi, Gnej i Sekst su se učvrstili u Španjolskoj i nanovo prikupili veliku vojsku, pa je Cezaru predstojala nova borba.⁶⁰ Cezar je u velikoj žurbi stigao u Hispaniju da dovrši rat, a u susret su mu izašli poslanici grada Kordube koji se bio razišao sa Pompejem.⁶¹ Odlučna bitka se odigrala kod Munde 17. ožujka 45. g. pr. Kr. gdje su pompejevci bili potučeni. Gnej Pompej je bio ubijen, dok je Sekstu pošlo za rukom da se skloni u sjevernu Španjolsku. Sada je Cezarova pobjeda bila potpuna. On je bio apsolutni vladar Rima.⁶² Kada se vratio u Rim, proslavio je peti put trijumf, koji su mnogi gledali s gorčinom misleći na svoje koji su izginuli.⁶³ Svoje viđenje svih ovih sukoba, Cezar je iskazao u djelu „O građanskom ratu“.⁶⁴

⁶⁰ N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 273.

⁶¹ Gaj Julije Cezar, Moji ratovi, Zora, Zagreb, 1972., str. 413.

⁶² N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 273.

⁶³ P. Lisičar, Grci i Rimljani, str. 370.

⁶⁴ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 94.

10. CEZAROVA VLAST I ZAKONODAVSTVO

„Cezar se vraćao u Rim“, piše Apijan, „dovršivši sve građanske ratove, izazivajući strah i poštovanje kao nitko prije. Stoga su mu se bez kraja iskazivale sve ljudske počasti... Nazvan je ocem domovine, izabran za doživotnog diktatora i za konzula na deset godina. Postao je nepovrediv.... Odlučeno je da se svake godine u gradu slave dani njegovih znamenitih pobjeda; da svećenici i svećenice svake pete godine javno mole za njega; da se magistrati pri primanju dužnosti zaklinju da se neće ogriješiti o njegove zakone; da se u čast njegova rođendana mjesec Quintilis nazove Iulius“. ⁶⁵

Dok je treći i četvrti put obnašao službu konzula, Cezar je odlukom Senata imenovan diktatorom najprije na deset godina (46. g. pr. Kr.), a potom i doživotno (45. g. pr. Kr.). Za razliku od prethodnih vlastodržaca Cezar se nije svetio protivnicima i ljudima koji bi ga mogli ugroziti. Pokazao se i kao sposoban upravitelj, nastojeći poboljšati stanje u državi. Preustrojio je državnu upravu, održavao ravnotežu među staležima, velikodušno dodjeljivao rimsko građansko pravo i poticao romanizaciju u pokrajinama. ⁶⁶

Cezaru su nudili i kraljevsku krunu, ali ju je on odbio zbog opreza. U hramovima su postavljani njegovi kipovi. Na jednom je pored ostalog, pisalo: „Nepobjedivom bogu“. Kasnije, za vlade careva julijevsko-klaudijeve dinastije, propagirao se kult „božanskog“ Julija – Divus Iulius. Najbolje mu odgovara naslov imperator, koji je uz njegovo ime dobio značenje nosioca vojne diktature.

Za Cezarove diktature su donesene mnoge zakonske uredbe (leges Iuliae) i svakovrsne administrativne odluke. Tako je broj senatora povećan na 900. Senatorima su postali mnogi Cezarovi časnici i njemu odani ljudi. Senat je postao diktatorov organ. Također je povećan broj magistrata, i to: pretora na 16, kvestora na 40, i edila na 6. Gradskim se masama dijelilo žito i priređivale javne zabave, a u duhu braće Grakha nastojalo se sve neosigurane građane raseliti u kolonije. Kao diktator, Cezar je proveo zamašnu kolonizaciju. Navodno je 80.000 ljudi tada dobilo zemljoposjed.

Gradovi koji su u savezničkom ratu izvojevali rimsko građansko pravo, a i neki drugi u Italiji, imali su različitu administraciju prema tradiciji iz prijašnjih vremena. Godine 45. pr. Kr. Cezarovom zakonskom uredbom o municipijima (Lex Iulia de municipiis), izjednačena je u osnovi administracija svih gradova u Italiji.

⁶⁵ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 370.

⁶⁶ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 94. – 95.

Dok je Cezar bio na vlasti, doneseno je i mnogo drugih uredaba, reformi i odluka svake vrsti, a mnogo toga je tradicija vezala za njegovo ime. Cezar je sanirao ekonomske prilike Rima i Italije povećanim prihodima iz provincija i slanjem siromašnih građana iz Italije u prekomorske naseobine. Donesene su i uredbe o kupljenju tributa u provincijama direktno, bez posredništva publikana. Državnom blagajnom je raspolagao diktator. On je uveo i nove vojne službe, novosti u vojsci, stroge vojne disciplinske propise.⁶⁷

Cezar je proveo i reformu kalendara. Uz pomoć egipatskog matematičara i astronoma Sozigena uveden je 1. siječnja 45. g. pr. Kr. onaj način računanja vremena, koji je za više vijekova nadživio Rimsko Carstvo, a u Rusiji postojao sve do početka 1918. godine (takozvani julijanski kalendar). Namjeravao je provesti i kodifikaciju rimskog prava, što je bilo ostvareno tek u doba kasnog Rimskog Carstva.⁶⁸ Još se mnogo toga pripisuje ovom velikom državniku: zakoni o suzbijanju kriminaliteta, zakoni o sudstvu uopće, uredbe o kultu (Cezar je i pontifex maximus), protiv raskoši zakon, itd. Zanimljivo je da je Cezar pokrenuo i prve poznate novine. U njegovo je doba Rim počeo dobivati sjaj helenističkih raskošnih metropola. Gradio se veličanstveni „Forum Iulium“ s divnom bazilikom – „basilica Iulia“ i mnoge druge građevine.⁶⁹ No Cezar je uspio ostvariti samo mali dio onoga što je namjeravao. Događaji koji će uslijediti će prekinuti te njegove namjere.⁷⁰

⁶⁷ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 371. – 372.

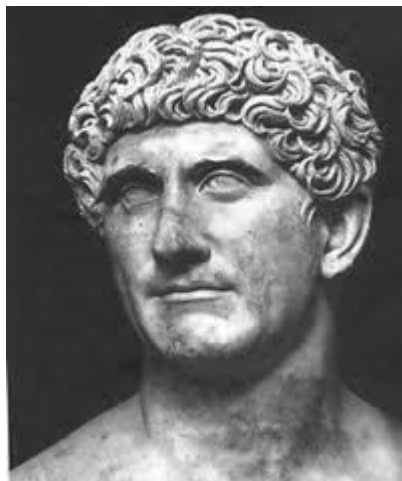
⁶⁸ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 276.

⁶⁹ P. Lisičar, *Grci i Rimljani*, str. 372.

⁷⁰ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 277.

11. MARTOVSKE IDE

Unatoč svemu što je postigao, oporba protiv Cezara nije nestala. Sumnjičili su ga da želi uzeti i kraljevski naslov koji je Rimljanima bio napose mrzak, a još za života slavljen je i kao polubog. Na čelu sa Markom Junijem Brutom, sinom Cezarove ljubavnice Servilije, kojega je Cezar u oporuci bio učinio i punim baštinikom u slučaju da nadživi svog pranećaka Oktavija, te Gajem Kasijem Longinom, stvorila se pod izlikom zaštite republikanskog poretka zavjera protiv Cezara. Zavjernici, pedeset do šezdeset senatora, odlučili su se obračunati s mrskim diktatorom na Martovske ide, 15. ožujka 44. g. pr. Kr.⁷¹

Prilog 5: Marko Antonije

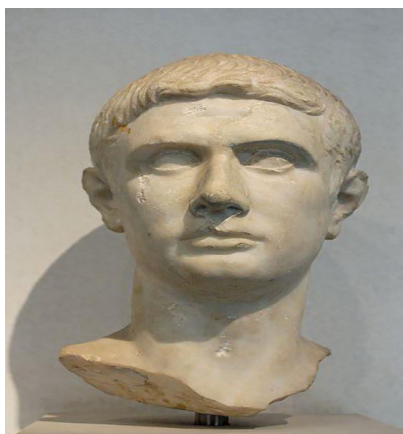
Plan atentata na Cezara bio je detaljno razrađen, i zavjernici su računali da će iza Cezarovog ubojstva doći obnova starog poretka i povratak vladavine senatorske aristokracije. Atentat je se imao izvesti u Pompejevoj kuriji, gdje je za taj dan bila zakazana senatska sjednica. U susjednoj zgradi zavjernici su smjestili odred naoružanih gladijatora i robova, koji su im trebali priskočiti u pomoć ako zavjera ne bi uspjela.⁷² Cezara je supruga Kalpurnija preklinjala da toga dana ne ide u vijećnicu, jer je slutila da mu se sprema neko zlo. I Cezarov prijatelj Marko Antonije je dočuo nešto o uroti, ali nije uspio na vrijeme opomenuti Cezara. Ne obazirući se i na druge znakove upozorenja, Cezar je pošao u susret sudbini.⁷³ Prilikom ulaska u kuriju predali su

⁷¹ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 95.

⁷² N. A. Maškin, Istorija starog Rima, str. 279.

⁷³ H. Gračanin, Gaj Julije Cezar, str. 95.

mu pismo, u kome mu je skrenuta pažnja na zavjeru, ali ga on nije raspečatio.⁷⁴ Cezara je najprije Lucije Tilijs Cimber uhvatio za togu na oba ramena, što je bio ugovoreni znak za napad. Prvi udarac bodežom zadao je Publije Servilije Kaska, pogodivši Cezara u vrat. Cezar se hitro okrenuo i uhvatio Kasku za ruku s riječima: „Prokleti Kaska, što to činiš?“. Kaska je ustrašen povikao: „Brate, pomaži!“. Nato su nasrnuli ostali, zadajući Cezaru ubode po cijelom tijelu.⁷⁵ Kad je Cezar ugledao svog miljenika Marka Bruta, koji se spremio da mu propara trbuh, promrmljao je: „I ti, Brute, sine moj!“. ⁷⁶ No to nije vjerojatno, jer i Svetonije i Plutarh kažu da nije rekao ništa. Umjesto toga, samo je navukao togu preko glave. Teturajući i zaslijepljen krvlju, posrnuo je i pao. Nastavili su ga probadati i dok je bespomoćno ležao na dnu stepenica na trijemu. Navodno je uboden 23 puta prije nego što je izdahnuo.⁷⁷ Skončao je pod kipom Pompeja, svog prijatelja i neprijatelja, koji je kao i on sam pao kao žrtva izdaje.⁷⁸

Prilog 6: Marko Junije Brut

Cezarova smrt izazvala je preneraženost puka. Svečani pogreb priređen je 20. ožujka, a javno je pročitana Cezarova oporuka prema kojoj je svakom građaninu bio zavještano određen iznos. Nakon govora Marka Antonija okupljeno mnoštvo, gnjevno zbog smrti omiljenog diktatora, podiglo je novu lomaču na Rimskom trgu i spalilo njegovo tijelo. Cezarovo naslijeđe preuzeo je njegov pranećak Oktavije, budući August, izborivši na koncu i gospodstvo nad rimskim svijetom.⁷⁹

⁷⁴ N. A. Maškin, *Istorija starog Rima*, str. 279.

⁷⁵ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 95.

⁷⁶ L. Vincenti, *Cezar*, str. 150.

⁷⁷ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 95.

⁷⁸ L. Vincenti, *Cezar*, str. 150.

⁷⁹ H. Gračanin, *Gaj Julije Cezar*, str. 95.

12. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad sam pokušao što bolje prikazati životni put Gaj Julija Cezara, tog velikog rimskog državnika i vojskovođe. Najprije smo vidjeli kakvu je mladost imao, a zatim i kako, i kojom putanjom je krenula njegova karijera kao političara i ratnika, a nema sumnje da je to bila uzlazna putanja prema slavi.

Cezar je dokaz kako čovjek vjerom u sebe može postići što god poželi u životu. Upravo ta vjera i samopouzdanje koje je Cezar imao su mu priskrбиле toliku slavu da će ga ljudski rod vječno pamtiti. Cezar se osim silnog samopouzdanja odlikovao i talentom da se izvuče iz najtežih situacija, pa je tako i kada je bio u naočigled bezizlaznim situacijama sačuvao hladnu glavu i uvijek izlazio kao pobjednik. Pobjedivši u svim ratovima koje je vodio postao je apsolutni gospodar Rima kome su se svi pokoravali. Pored ratnih vještina, istakao se i kao zakonodavac, pisac, itd.

Cezar je svojim djelovanjem ostavio neizbrisiv trag, i tko zna što bi sve stigao napraviti da ga nije snašla krvava smrt koju su mu donijeli njegovi protivnici. Očito da je on ipak bio i suviše siguran u sebe, svoju moć i autoritet nad drugima, što ga je vjerojatno i koštalo života. No pored svega on će uvijek imati posebno mjesto u povijesti i biti inspiracija mnogim generacijama ljudskog roda.

13. POPIS PRILOGA

Prilog 1: http://juluscaesar515.wikia.com/wiki/Julius_Caesar_Wiki

Prilog 2: <http://sh.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Sulla1.jpg>

Prilog 3: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Hw-pompey.jpg>

Prilog 4: http://bs.wikipedia.org/wiki/Kleopatra_VII

Prilog 5: http://hr.wikipedia.org/wiki/Marko_Antonije

Prilog 6: http://hr.wikipedia.org/wiki/Marko_Junije_Brut

14. LITERATURA

1. Abbott, Jacob, Kleopatra, Karupović, Beograd, 2005.
2. Cezar, Gaj Julije, Moji ratovi, Zora, Zagreb, 1972.
3. Fox, Robin Lane, Klasični svijet, epska povijest Grčke i Rima, Naklada Ljevak, Zagreb, 2008.
4. Gračanin, Hrvoje, Gaj Julije Cezar, Meridijani, br. 134, travanj 2009.
5. Gračanin, Hrvoje, Kleopatra VII, Posljednja kraljica Egipta, Meridijani, br. 94, travanj 2005.
6. Lisičar, Petar, Grci i Rimljani, Školska knjiga, Zagreb, 1971.
7. Maškin, Nikolaj Aleksandrovič, Istorija starog Rima, Naučna knjiga, Beograd, 1968.
8. Skupina autora, Velika ilustrirana povijest svijeta 6, Otokar Keršovani – Rijeka, Rijeka, 1976.
9. Skupina autora, Vojna enciklopedija 2, Redakcija vojne enciklopedije, Beograd, 1972.
10. Tomić, Petar, Poviest Rimska do careva, drugi dio, Naklada „Matice Hrvatske“, Zagreb, 1885.
11. Vincenti, Lorenzo, Cezar, „Alfa“ izdavačko poduzeće – Zagreb, Zagreb, 1976.
12. Vrettos, Theodore, Aleksandrija, Izvori, Zagreb, 2003.